

Nr 159.

Af herr **Kristensson**, i anledning af det i statsverkspropositionen framlagda förslag rörande omreglering af löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstaten.

Uti innevarande års statsverksproposition har statsrådet och chefen för justitiedepartementet vid omorganisationsförslaget af fångvårdsstaten uttalat, att vissa befattningar vid våra straffanstalter hädanefter icke borde komma att tilldelas sådana sökande, som icke innehafva godkänd afgangspröfning från högre allmänt läroverk, krigsskola, tekniskt läroverk, eller annan därmed jämförlig examen.

Vidare har ifrågakämlts att för anställning som fängelselärare hädanefter bör fordras minst aflagd mogenhetsexamen.

Beträffande de lägre tjänstemännen eller bevakningspersonalen har föreslagits en titelförändring, som i tvenne fall kan sägas innebära en degradering från förut innehafda titlar.

Uti dessa saker har departementschefen väsentligen följt den s. k. löneregleringskommitténs förslag uti sitt betänkande rörande reglering af löneförhållanden m. m. inom fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten.

Hela förslaget tyckes gå ut på att draga upp en skarpt markerad gräns emellan å ena sidan den grupp af personal, som nu benämnes tjänstemän, och å andra sidan den grupp, som går under beteckningen betjänte. Visserligen har kommittén utbytt den senare benämningen mot uttrycket "bevakningspersonal", men till gengäld, som nämnts, uppställt fordran på mogenhetsexamen, hvarigenom den möjlighet för den lägre personalen, som hitintills funnits, att söka och erhålla högre tjänstemannabefattningar, beröfvats densamma.

Vid fastställande af nya aflöningsstater har man på senare tiden

varit angelägen om att minska eller borttaga den rangskillnad, som förefunnits mellan tjänstmannas- och betjäntekårens. Fångvårdsstyrelsen har äfven i sitt utlåtande af den 10 sept. 1909 erinrat "om vikten af att bland statstjänarne ingen grupp kände sig som en mindre pliktbunden underklass, utan att de kände sig stå i samarbete med betydelse, hvar och en å sin plats, för det hela". Styrelsen har därför uttalat sig emot den af kommittén föreslagna uppdelningen å aflöningsstaten uti *tjänstemän- och bevakningspersonal*.

Departementschefen tillmötesgår något den nya riktningen, därigenom att han föreslår benämningarna tjänstemän af högre grad och tjänstemän af lägre grad. Men han bibehåller det oaktadt den af kommittén föreslagna kollektivbenämningen bevakningspersonal så till vida, att han å sid. 121 i statsverkspropositionen uttalar, att jämväl detta namn kan upptagas "för utmärkande af tjänstegradernas art". Och uti förslaget till aflöningsstat äro också båda benämningarna medtagna.

Detta är att taga tillbaka med den ena handen, hvad man ger med den andra. Det torde vara klart, att den här föreslagna uppdelningen näppeligen kan verka till ernående af det ursprungliga syftet, utplånandet af klasskillnaden, utan snarare befästa den nuvarande rangskalan. Som reform betraktad synes mig denna namnväxling vara af mycket ringa värde, och ställes den i samband med förut nämnda skärpta kompetensvillkor till tjänstemannabefattningar af s. k. högre grad, så framstår tydligare, att klyftan mellan högre och lägre personal ingalunda minskats, utan i stället alltmer utvidgats.

Så vidt jag kan finna, har ej hvarken af kommittén, departementschefen eller annan myndighet anförts några verkligt bärande motiv för en uppdelning i aflöningsstaten uti tvänne grupper. Visserligen har anförts, att en dylik kollektivbenämning kunde vara till praktiskt gagn, då något samfällt rör ena eller andra gruppen i så måtto, att en uppräknings af den ena eller andra gruppens alla befattningshafvande icke behöfde äga rum. Men jag kan icke finna de praktiska fördelarne af denna uppdelning vara nämnvärdt stora. Kollektivbenämningen torde icke mera allmänt komma till användning mer än i fråga om beklädnadsersättning och semester. I de flesta öfriga saker äger icke likställighet rum mellan samtliga befattningshafvande inom den ena eller andra af de nämnda grupperna. Då därtill kommer att det här gäller ett relativt litet verk med ett fåtal olika befattningar torde icke en sådan här föreslagen rubricering vara af behofvet påkallad. De fördelar, som möjligen kunde vinnas ge-

nom uppdelningen, uppvägas icke af nackdelarne, behållandet af klassmarkeringen med alla dess olägenheter. Det synes mig på dessa grunder, att man denna gång kunde taga steget fullt ut och nämna alla vid samma namn, låta alla verkligt känna sig såsom tillhörande en grupp och därmed äfven låta alla dela gemensamt ansvar. Därigenom vore ett steg, låt vara litet, taget i den »nationella samlingens» tecken.

* * *

Departementschefen har föreslagit en förändring af bevakningspersonalens benämningar i de två befälsgraderna, och häri följt kommittémajoritetens förslag. Tre ledamöter af kommittén ha dock haft en skiljaktig uppfattning.

Namnförändringarne framgå af nedanstående tabell, som för öfversiktighetens skull uppställts.

	1:a graden	2:a graden	3:e graden
Nuvarande benämning.	Vaktkonstapel.	Underofficer vid centralfängelse och tvångs- o- arbetsanstalt.	Fanjunkare.
		Förste vaktkonstapel vid läns- och kronohäkte.	Vaktmästare.
Kommitterades o. K. M:tsförslag.	Vaktkonstapel.	Förste vaktkonstapel.	Öfverkonstapel.
Reservanternas förslag.	Vaktkonstapel.	Öfverkonstapel.	Uppsyningsman.

Enligt min mening ha reservanterna haft synnerligen goda skäl för sin motivering (se statsverkspropositionen sid. 123). Kungl. fängvårdsstyrelsen, flera Konungens befallningshafvande och fängelsedirektörer ha uttalat sig för reservanternas förslag. Den personal, som det här gäller, känner sig besviken öfver ett förslag, som i sig innebär en försämring af deras hittills varande sociala ställning. Förbundsstyrelsen för den förening, som så godt som innesluter alla dem, som komme att beröras af förändringen, har också uttalat sig för reservanternas förslag. Hvilka skäl

förefinnas då för den af kommittén och Kungl. Maj:t föreslagna namnförändringen? Jo, departementschefen förklarar, att kommittémajoritetens benämningar äro att föredraga, därför att »konstapel ingår som bestående del i titlarne för alla de lägre graderna, *hvarigenom deras samhörighet på ett lämpligt sätt angifves.*»

Häri ligger ganska tydligt uttaladt, att sådana titlar böra gifvas dessa kategorier, att de icke kunna frestas tro, att deras samhörighet med tjänstemännen af högre grad är allt för stor. De böra äfven häruti påminnas om klyftan mellan den högre och den lägre graden. Dessamma tycks framgå däraf, att departementschefen finner titeln uppsyningsman ha alltför stor likhet med titeln tillsyningsman. Den senare är ju också en tjänsteman af högre grad, medan den förre hör till den lägre graden. Någon fara för förväxling mellan konstapelstiteln vid regementena och den här föreslagna finner departementschefen ej böra utgöra något hinder. Som bekant tillhör ju också konstapelns vid artilleriet manskapsklassen, medan man åter ansett ifrågavarande fångvårdspersonal innehafva underofficersställning.

Då jag ej kan finna några bärande motiv för den af Kungl. Maj:t föreslagna namnförändringen, och då ej heller man har anledning antaga, att berörda personal gjort sig förtjänt af att erhålla sämre social ställning, har jag ansett mig böra framhålla, att reservanternas förslag vore att föredraga.

* * *

Till sina konsekvenser mera djupgående är Kungl. Maj:ts förslag i fråga om kompetensfordringar. Departementschefen stöder sig helt och hållet i hvad det rör direktörer, kamrerare och assistenter på kommitténs motivering. Den senare kan näppeligen betecknas såsom ingående och öfvertygande.

Hittills ha dugliga personer utan nämnde examina inom de lägre graderna kunnat avancera till dessa befälsposter, och kommittén bestri-der icke i minsta mån, att de kunnat fullgöra sina nya åligganden på ett tillfredställande sätt. Den röda tråden i kommitténs motivering tycks vara den, att nu föreslår kommittén högre löner för tjänstemännen, och då behöfves ett stadgande om kompetensfordringar som skäl för den nya lönestaten.

Bland de befattningar, som nu skola omgärdas med fasta examens-

murar, är äfven assistenttjänsten. Denna är helt ny; det var år 1907 som Riksdagen biföll regeringens framställning om inrättande af en sådan ny tjänst.

Justitieministern yttrade då: »Enligt hvad från fångvårdstyrelsens sida meddelats, skulle anställandet af sådana tjänstemän vid vissa fångelser medföra äfven den fördelen, att unga män med bildning och duglighet lättare kunna intresseras för fångvårdsbanan, där de sedermera efter förvärfvad utbildning kunna vinna befordran inom föreståndarekåren, hvilken därigenom skall lättare kunna på ett tillfredställande sätt rekryteras. Dock synes mig den föreslagna nya befattningen *ej böra förbehållas allenast åt personer utom vaktbetjäntes klass*. Men hvarhelst inom denna klass finnes för tjänsten fullt dugliga personer, böra de ock enligt min mening därtill befordras. Varder denna grundsats klokt tillämpad, *skall assistentinstitutionen utan tvifvel blifva en uppmuntran för den uppåtsträfvande förmågan äfven på denna bana att genom egen kraft skapa sig en ljusare framtid*.»

Det var den nuvarande justitieministern, som år 1907 yttrade dessa fullt riktiga ord. Nu, då det är fråga om, att öfverföra assistentbefattningarne på ordinarie stat och att samtidigt afsevärdt höja lönerna, är det icke tal om, att assistentinstitutionen skulle »blifva en uppmuntran för den uppåtsträfvande förmågan äfven på denna bana att genom egen kraft skaffa sig en ljusare framtid», nu är det icke ifrågasatt, att »för tjänsten fullt dugliga personer» inom vaktbetjäntes led skulle kunna »befordras» till assistenter.

För befälsposter inom fångvården fordras enligt min mening en praktisk duglighet i förening med en humanitär läggning, och man har svårt att förstå, hvarför en viss *formell* kompetens nödvändigt behöfver fastställas. Tvärtom synes det mig, att man inom detta område särskildt bör se till den *reella* kompetensen.

Uti statsverkspropositionen yrkar departementschefen, att mogenhetsexamen skulle fordras för anställning som fängelselärare. Häruti har hr statsrådet gått ännu längre än kommittén, som endast fordrar folkskol-lärareexamen. Då seminarierna snart komma att omorganiseras, så synes det, som om man icke, strax innan man står inför en förändring, som betydligt torde komma att höja värdet af denna examen, behöfde vidtaga en dylik af departementschefen föreslagen åtgärd, i synnerhet som det torde vara tvifvel underkastadt, om det är lämpligt att dessa befattningar hufvudsakligen skola utgöra »tillfälliga anhållsstationer» för unga studenter.

*

*

*

En fråga, som jag icke kan underlåta att jämväl beröra i denna motion, är farhågan för att den af kommittén verkställda beräkningen öfver antalet erforderlig bevakningspersonal icke håller streck inför verklighetens kraf. Departemenschefen har följt kommitténs förslag vid uppgörandet af staten, och det torde vara särskild anledning för Riksdagen att pröfva, om grunden är riktig.

Hittills har det ålegat hvarje fängelseföreståndare att bestämma tjänstgöringstiden för sina underlydande. Hart när otroliga saker hafva härvid ägt rum. Det påpekades för något år sedan i en tidningsartikel, att *en* vaktmästare icke haft en enda hel dags ledighet, hvarken hvardag eller helgdag, under en sammanhängande tidrymd af 25 år, och att samma förhållande ägt rum för en annan vaktmästare under en sammanhängande tidsföljd af 23 år. Dessa uppgifter ha, så vidt jag vet, icke kunnat bestridas.

Enligt hvad jag hört, lär man vara betänkt på att uppgöra ett modärnt tjänstgöringsreglemente för bevakningspersonalen. När ett sådant kommer till stånd, hvilket torde få anses som högst nödigt, så vinner personalen förmånen af kortare tjänstgöringstid, men detta kan väl näppeligen äga rum med mindre personalen bör ökas.

Kommittén — och sedan Kungl. Maj:t — föreslår nu en minskning af personalen. Häremot har ett stort antal Kungl. Maj:ts befallningshafvande erinrat, att en effektiv bevakning utan personalens öfveranstående näppeligen kan äga rum, därest denna minskning skulle komma till stånd. Och flera fängelsedirektörer, däribland vid våra mest betydande fångelser, ha uttalat samma farhågor. Det torde äfven kunna sägas, att samma uppfattning gör sig gällande inom större delen af vår stora fångvårdspersonal.

Här ett par exempel. Vid Uddevalla kronohäkte, där nyligen en mycket uppmärksammas rymning ägt rum, ifrågasätter kommittén en minskning utaf en förste vaktkonstapel och en fånggevaldiger. För närvarande lär personalen få tjänstgöra i vissa fall ända till 30 timmar i sträck utan annan fritid än korta matraster. Hur skola förhållandena gestalta sig, då blott 4 vaktkonstaplar skola fullgöra bevakningen? Vid Varbergs kronohäkte tjänstgör personalen 116 timmar i veckan. Af den nu till 7 personer uppgående vaktstyrkan föreslås en indragning af 2 personer. Det synes för lekmannen, som om bevakningspersonalen därstädes skulle få ytterligare antal tjänstgöringstimmar efter omorganisationsförslagets genomförande, detta så mycket mer som där är, enligt hvad

jag inhämtat, en lättnad i nattjästgöringen redan nu är genomförd. Man bör härvidlag märka, att ransakningsfångar kräfvä af personalen mera besvär och uppmärksamhet än straff- och bötesfångar.

Oaktadt sålunda vissa skäl tala för, att antalet erforderlig bevakningspersonal i den föreslagna staten icke kan anses tillräcklig, vill jag dock icke här motionsvis påyrka afslag å den föreslagna nya aflöningsstaten, ehuru jag anser, att innan en indragning beslutas af Riksdagen, borde modärna grunder hafva tillämpats angående tjänstgöringstiden.

På grund af hvad jag sålunda anfört, får jag hemställa,

att Riksdagen angående den nya fångvårdsstaten med afslag på hvad Kungl. Maj:t i ifrågavarande punkter föreslagit måtta besluta:

att upptaga samtliga befattningshafvandena vid fångvården under beteckningen *tjänstemän*;

att utbyta den af Kungl. Maj:t föreslagna benämningen förste vaktkonstapel mot öfverkonstapel samt den likaledes af Kungl. Maj:t föreslagna benämningen öfverkonstapel mot uppsyningsman;

att för direktörer, kamrerare och assistenter, som komma att utnämnas efter det den blifvande staten trädt i tillämpning, icke uppställa fordran å godkänd afgangspröfning från högre allmänt läroverk, krigsskola eller tekniskt läroverk eller annan därmed jämförlig examen samt

att för skollärare, som komme att utnämnas efter det den blifvande staten trädt i tillämpning, icke uppställa fordran å godkänd afgangspröfning från högre allmänt läroverk.

Stockholm den 27 januari 1910.

Emil Kristensson.

I motionen instämma:

Hj. Rissén.

Sven Linders.

J. A. Wallin.

A. C. Lindblad.

J. T. Johansson.

Knut A. Tengdahl.